

وقف و الگوی اقتصاد مقاومتی

یکی از مؤلفه‌های اساسی اقتصاد مقاومتی، مردم محور بودن آن است. وقف با سابقه بیش از ۱۰۰۰ ساله خود همواره مردم‌نهاد بوده و واقفان نیز همیشه نیازهای مردم را اولویت وقف‌های خود قرار داده‌اند.

یکی از مؤلفه‌های اساسی اقتصاد مقاومتی، مردم محور بودن آن است. وقف با سابقه بیش از ۱۰۰۰ ساله خود همواره مردم‌نهاد بوده و واقفان نیز همیشه نیازهای مردم را اولویت وقف‌های خود قرار داده‌اند.

به گزارش خبرگزاری مهر، وقف یکی از ابزارهای قدرتمند تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی است که به واسطه مردمی بودنش می‌تواند نقش بسزایی را ایفا کند، با توجه به اینکه وقف یک ابزار بازتوزیع ثروت و درآمد در اقتصاد به شمار می‌رود، می‌تواند در امور مختلف اقتصادی از جمله توزیع ثروت، کاهش سهم دولت در اقتصاد عمومی، افزایش نرخ بهره‌وری سرمایه‌های خرد، کاهش تصدی‌گری دولت در امور اقتصادی مردم و غیره راهگشا باشد.

علاوه بر نکات ذکر شده که به‌خودی‌خود از اهمیت فراوانی برخوردار است و هرکدام می‌تواند ردپایی در اقتصاد مقاومتی داشته باشد، وقف قابلیت اثرگذاری بر مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی را نیز به طور مستقیم دارد که در ادامه به برخی از این مؤلفه‌ها اشاره خواهد شد.

وقف یک مدل اقتصادی درون‌زا

یکی از مؤلفه‌های اساسی اقتصاد مقاومتی درون‌زا بودن آن است چرا که تکیه بر ظرفیت‌های داخلی می‌تواند ابزاری برای مقاوم‌سازی اقتصاد باشد؛ وقف نیز در ذات خود تکیه به ظرفیت‌های درونی یا به عبارت دیگر درون‌زایی را دربردارد، وقف می‌تواند با کلیه شئون معیشتی مردم در یک منطقه، یک شهر یا یک کشور، رابطه داشته و راهگشا و پیش‌برنده باشد.

انجام وقف درواقع بازتوزیع درآمدهای حاصل از یک ثروت در شهر یا کشور است که کاملاً راهبردی درون‌زا برای تأمین مالی نیازهای مردم به شمار می‌رود.

برون‌گرایی راهبرد توسعه وقف

علاوه بر اینکه وقف با به جریان درآوردن سرمایه در جامعه، به‌نوعی برون‌گرایی درون‌سلولی را با خود به همراه دارد، می‌توان با به‌کارگیری ظرفیت وقف در جوامع اسلامی نیز از ظرفیت برون‌گرایی آن استفاده کامل را برد. برای فعال‌سازی ظرفیت‌های برون‌مرزی می‌توان دیپلماسی وقف را در دستور کار قرارداد، به‌طور حتم اگر وقف مرزهای جغرافیایی را درنوردد، ساختار اقتصادی را می‌تواند مقاوم‌تر یا به‌عبارت‌دیگر امکان نفوذ ابزار تحریم را کم اثر کند.

یکی از نمونه‌های جالب این موضوع، کاروان آزادی بود که با هدف شکست حصر مردم غزه با اعضای از کشورهای مختلف آسیایی حرکت کرد. اعضای این کاروان را یک کشتی به نام ماوی مرمره از کشور ترکیه حمل می‌کرد که یک کشتی وقفی بود.

مردم محوری

یکی از مؤلفه‌های اساسی اقتصاد مقاومتی، مردم محور بودن آن است که می‌تواند به استحکام ساختارهای اقتصادی بینجامد، وقف با سابقه بیش از ۱۰۰۰ ساله خود همواره مردم‌نهاد بوده و واقفان نیز همیشه نیازهای مردم را اولویت وقف‌های خود قرار داده‌اند.

به عبارت دیگر وقف یک حرکت مردمی برای تأمین نیازهای توده مردم بوده که ساختار تأمین نیازهای جامعه را فارغ از ساختارهای حکومتی شکل داده است، به‌عبارت‌دیگر وقف یک چرخه کامل از زنجیره اقتصادی را که شامل تولید، توزیع و مصرف است در نهادی کاملاً مردم محور شکل می‌دهد، ساختار وقف و محل هزینه درآمدهای حاصل از آن و نحوه مدیریت موقوفه به درهم تنیدگی ارکان اقتصادی یک جامعه کمک می‌کند تا آسیب‌پذیری آن را در برابر تهدیدات کاهش دهد. گسترش این سنت مردمی وابستگی به خارج و حتی به دولت را کم می‌کند و باعث کاهش هزینه‌های دولت و رفع نیازهای مردم در میان

خودشان می شود. از سوی دیگر این خصوصیت هویت دینی و همبستگی اجتماعی را نیز افزایش می دهد که این هم باعث افزایش انسجام و مقاومت داخلی خواهد بود.

تنوع بخشی به منابع درآمدی

هرگاه کشوری تک محصولی اداره شود، به طور قطع ساختار اقتصاد شکننده ای خواهد داشت؛ هر چه این تک محصولی بودن ضریب بیشتری در اقتصاد داشته باشد و هر چه این محصول و منبع درآمدی به خارج از مرزها وابستگی داشته باشد، به طور قطع اقتصاد را ضربه پذیرتر خواهد کرد.

وقف یک منبع درآمدی داخلی با ساختاری متنوع به عدد واقفان یک جامعه است که به راحتی می تواند در مدل تأمین مالی یک جامعه نقش قابل توجهی را ایفا کند، بنابراین وقف علاوه بر تمام ثمرات متعددی که به همراه دارد و می تواند کارکردهای متنوعی را در یک جامعه داشته باشد، می تواند به عنوان یک منبع تأمین مالی نیز محسوب شود که اتکایی کاملاً داخلی، مردمی و متنوع دارد.

استان خراسان رضوی با وجود مضجع شریف حضرت رضا(ع) و دارا بودن بیش از ۱۵ هزار موقوفه و بیش از ۱۰۰ هزار رقبه بیشترین ظرفیت را برای احیای مدیریت اقتصاد اسلامی و ایجاد نقطه عزیمتی بسوی اقتصاد مقاومتی مبتنی بر وقف دارا است. بیراه نیست مسئولان استان با نگاهی فرابخشی به مسئله وقف و تمرکز برنامه ای و ترویجی در یک محدوده پایلوت مانند شهر مشهد برای تأمین نیازهای منطقه به این منبع عظیم توجه کنند، به عبارت دیگر مدیران استان به جای اینکه مدام در پی راهکارهای مبتنی برلابی (که معمولاً هم کمتر با توفیق مواجه بوده است) برای افزایش سقف اعتبارات استان و انجام پروژه ها و رفع نیازهای استان باشند، می توانند با ساماندهی و نیازسنجی واقعی برای وقف های آتی در یک برنامه میان مدت به منبعی عظیم و غیرقابل تغییر و ماندگار دست یابند.

به نظر می رسد موضوعاتی مانند زیارت، حاشیه نشینی و ... مسائل مناسبی برای تمرکز مسئولان با این رویکرد هستند. این قبیل موضوعات از یک طرف حساسیتها و مسئولیت های اجتماعی را می تواند برانگیزد و طرف دیگر هر کدام منظومه ای فرهنگی اجتماعی و اقتصادی هستند که با همه مولفه های کارکردی وقف سازگار و قابل تطبیقند.*

*نویسنده: صدرا صادقی،

منبع: پایگاه دبیرخانه شورای عالی فرهنگی آستان قدس رضوی